

Ευαστίγου αυτόν και εις τὰς ἐλαχίστας ἀφορμάς. Ὁ Κάτων εἰς οὐδένα παρεχώρει τὸ προνόμιον τοῦ δέρι· τοὺς δούλους του, ἀλλὰ τὸ ἐφύλαττε δι' ἐκυτόν· τινὲς μάλιστα ἐμαστίγουν τοὺς δούλους των κατὰ προεξάρτησιν (par avancement d'hoirie) διὰ τὰ μέλλοντα σφάλματα των. Ἡ πράξις αὕτη ἦτο ἐντελὲς συγχωρητήριον, ἐκδιδόμενον ἐπὶ τῶν νότων των, δι' ἀκαριτήματα τὰ ὅποια πιθανῶς ἤθελον πράξει εἰς τὸ μέλλον. Αἱ γυναῖκες ἐμίμουοντο οὐχ ἧττον τὴν σκληροτητα τῶν συζύγων των, ἐπειδὴ διὰ τὴν ἐλαχίστην παρεκτροπὴν τοῦ δούλου ἐνέπηγον εἰς τὰς τάρκας του τὴν μακρὰν ἐξ ἀργύρου καρφοβαλόναν τὰς ὁποίας ἔφερον ἐπὶ τῆς κόμης των, μάλιστα αἱ πλούσιαι δέσποιναι ἐμίσηον ἐπιτίσιμα τοὺς δῆμιους των.

Ἐποίμασθε μίαν ἀγχόνην δι' αὐτὸν τὸν δούλον, ἔλεγον αὐταὶ συγχάνεις, ψιμμουῖσαι ἐνώπιον κατόπτρου τὰς μεμαρμένους ἀπὸ τὰ φιλήματα παρειὰς των. »

— Ἀλλὰ τί σφάλμα ἐπραξε; Ποῦ εἶναι ὁ μάρτυς; ποῦ ὁ κατηγορός; Δὲν πρέπει νὰ διαζητᾶται τις δευτὸν πρόκειται περὶ ζωῆς ἀνθρώπου. »

«—Μήπως ὁ δούλος εἶναι ἄνθρωπος; Εἶτε ἀξίος θανάτου εἶναι εἴ· ὄχι, θά κρμασθῆ. Τὸ θέλω τοῦτο ἀρκεῖ. »

Οἱ Ῥωμαῖοι δὲν ἐξετίμων τὴν ζωὴν τοῦ δούλου, περισσότερο ἀπὸ τὴν κόνιν τῆς ὁδοῦ, καθότι δι' ἀπλήν τινα ἀδεξιότητα αὐτοῦ τὸν ἐπιμπον εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν. Ἀπελεύθερός τις, Βέτιος Πόλλιος, ἔρριψε τὸν ἀρχαιονοχόον του εἰς τὰς μυραῖνας, δι' ἕν ποιήριον τὸ ὅποιον ἔθρουσε. Ὁ Αὐγουστος ἐπιμώρησε τὸν Πόλλιον, ἀλλ' ὁ ἴδιος Αὐγουστος εἶχε σταυρώσει εἰς τὸν ἴσθμὸν τοῦ πλοίου του τὸν ἐπιστάτην του Ἐρωνα, δι' ἕνα ὄπτιον ὄρυγα. Τίς λοιπὸν ἐμελλε νὰ τιμωρήσῃ τὸν Αὐγουστον.

Ὀλίγον σέβομαι τὰς ἀρετὰς τῶν Ῥωμαίων. Βρυῦτος ὁ ἥρωα, ὁ δολοφόρος τοῦ Καίσαρος ἐδάειξε τὰ χρεῖματά του πενήτην τοῖς ἑκατὸν εἰς τοὺς συγκλητικούς, καὶ κατεδικάζεν αὐτοὺς εἰς τὴν ποινήν τοῦ Οὐχολίνου, διὰ νὰ τῷ πληρώσῃ τοὺς τόκους αὐτοὶ δὲ ἢ ἀπέθνησκον τῆς πείνης, ἢ ἐπλήρωνον· ἠδύναντο νὰ ἐκλιέζωσιν ἐκ τῶν δύο.

Ὁ Κάτων ὑπῆρξεν εἰς σκληρότερος τὴν ἡμέραν τῆς αὐτοχειρίας του, ἀλλ' ἢ σκληρότης του ἐξεβράγη ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἐνὸς δούλου του.

Ὁ Κάτων εἶχεν ἀποφασίσει ν' ἀποθάνῃ, καὶ εἶχε τελεῖσαι τὴν ἀνάγκωσιν τοῦ Φαιδῶνος. Ἡ ἡμέρα ἤρχιζε νὰ ὑποφώσκη, ὁ δὲ λύχνος του ἔκαιεν ἀκόμη. Τότε προσκαλεῖ τὸν δουλὸν του, καὶ τὸν διατάττει νὰ τοῦ φέρῃ ἕν ξίφος. Ὁ δούλος ἐνοήσας τὴν πρόθεσιν τοῦ κυρίου του ἤρχισε νὰ κλαίῃ, ἀλλ' ὁ Κάτων ἐξορκίσας τῆς κλίνης του, μὲ τὴν πυγμὴν ἐπιφιγμένην, ἐπέπεσε κατὰ τοῦ δούλου του διὰ νὰ τὸν μαθῇ νὰ ὑπακούῃ ἄνευ δακρύων, καὶ τὸν ἐπληξε μὲ τσαυτὴν ὄρμη, ὥστε ἐθραύσθη ἡ χεὶρ του. Ἄλλ' ἐπειτα μὴ ἐχῶν πλέον ἰκανὴν δύναμιν νὰ φονευθῆ, διέσχισε τὰ ἐντόσθια του.

Ὁ δούλος ἦτον ἀδιάκοπος ἀσκητικὸς τῆς σκληρότητος τοῦ σκληροτέρου τῶν ἀνθρώπων Ῥωμαίου. Ὁ ἀστός

τῆς ἐποχῆς ἐκείνης εἶχε διὰ τοὺς δούλους του τὴν σφοδρῆσαν συλλογὴν ποινῶν, ἧς ἐδόξατο ποτε νομοθεσῆσαν. Γνωρίζομεν ὅτι ὑπῆρχον ἢ μάστιγι καὶ οἱ βραδισμοί. Ἐπομένως ἦτον ἢ ποινὴ τῆς εἰρκτικῆς, φωτισομένης ὑπ' ἀμυδρῶν μόνον φωτὸς εἰτερχομένου δι' ὀπῆς. Εἶπετο δ' ἢ ποινὴ τοῦ τρικράνου, εἶδος βασανιστηρίου περὶ τὸν λαιμὸν τοῦ δούλου. Ὑπῆρχεν ὁ κλίθανος ἐν ᾧ τὸν ἐψηγεν, τὸ φρέαρ ἐν ᾧ τὸν ἐπίνιγε, ὁ σταυρὸς ἀφ' οὗ τὸν ἀπηγχόνηζε μὲ τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ κάτω, εἰς τὴν Ἑσκιλίην Πύλῃν. Ὁ δούλος ὑφίστατο φαιδρῶς τὴν ποινήν του, καὶ γελῶν ἐγκατέλειπε τὴν ζωὴν, χαίρων ἴσως διὰ πρώτην φορὰν ἐπὶ ζωῆς του. Ἡ ἀγχόνη, ἔλεγε φαιδρῶς, ἦτον ἢ τελευταία κατοικία τοῦ πατρὸς μου, τοῦ πάππου μου, τοῦ προπάππου μου, καὶ, τίς εἶδεν, ὅλης τῆς γενιᾶς μου, διατί λοιπὸν ἐγὼ νὰ θέλω ν' ἀλλάξω κατοικίαν;

Ὁ Κικέρων ἐτυζήτησε σπουδαίως, ἔόν ἐν καιρῷ λιμοῦ ἔπριπε ν' ἀποθνήσκωσι τῆς πείνης οἱ δούλοι, καὶ ἔκλινεν εἰς τὴν γνώμην ταύτην; Πρὸς δὲ, εἴαν ἐν περιπτώσει ναυαγίου, ἦτο προτιμωτέρον νὰ ῥίπτονται εἰς τὴν θάλασσαν εἶδη ἀξίως τινὸς, ἢ δούλος ἄνιυ ἀξίως. Ἡ φιλανθρωπία, ἔλεγεν, ὑπαγορεύει τὸ πρῶτον, τὸ δὲ συμφέρον τὸ δεύτερον. Ἄλλ' ἢ θεωρία αὕτη ἐπεβεβαιώθη καὶ διὰ πράξεων, ἐπειδὴ εἰς τὴν πολιορκίαν τῆς Περούσης, ὅτε τὰ τρόφιμα ἐξέλειπον, ὁ Λούκιος Ἀντώνιος ἀπηγόρευσε νὰ δίδωσι πλέον εἰς τοὺς δούλους τροφήν, καὶ φοβούμενος μὴ φέρωσιν εἰς τὸν ἔχθρον τὴν ἀγγελίαν τῆς συμφορᾶς ταύτης, τοὺς ἐκράτει ἐκεῖ. Οἱ δυστυχεῖς, ἐπλανῶντο κυλιόμενοι εἰς τὰς ὁδοὺς, καταβροχθίζοντες τὰ χόρτα, καὶ, ὅτε ἀπέθνησκον, τοὺς ἐνταφίαζεν ὄλους εἰς τὸν αὐτὸν τάφον, φοβούμενος μήπως ἢ φλόξ τῆς πυρᾶς παρατηρηθῆ παρὰ τοῦ ἔχθρου.

Τέλος ὅταν τὸ κρέας, τὸ προσδωρισμένον πρὸς τροφήν τῶν ζῶων τοῦ ἵπποδρομίου ἦτο πολὺ ἀκριθόν, ὁ Καλιγούλας ἐβρίπτεν εἰς αὐτὰ δούλους, οἰκονομίας χάριν.

Ἐπὶ τῆς σαρκὸς τοῦ δούλου ἢ Ῥώμη ἔλαβε τὴν ἐξίτητος χρονικῆς ἐκείνης ὠμότητος, ἧς δὲν ἠδυνήθη νὰ κατευνάσῃ βραδύτερον τὴν δίψαν τῆς δι' αἵμα, αἱμὴ εἰς τὰς μάχας τοῦ ἵπποδρομίου. Ἀφοῦ ἔκαμεν εἰς ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου δούλους, ἄβρίνας, ἢ θήλασ, τοὺς μὲν διὰ νὰ χερεῦσαι, νὰ ἀδῶσι, νὰ φιλοσοφῶσι, νὰ διπύζωσι τοὺς συμπτώτας μὲ κλάδους μυρσίνης, τὰς δὲ ὅπως ὑποστηρίζωσι τὰς κεφαλὰς τῶν κλονιζομένων ὑπὸ τῆς μέθης τῶν γερόντων, χύνωσιν ἀρώματα, μειδιῶσι, κεντῶσιν ἢ ὑφαίνωσι, ἢ Ῥώμη κατεσκευάσαε καὶ δούλους διὰ νὰ τοὺς φονήῃ ὑπὸ τὰ βλήματα τῆς, καὶ νὰ διασκεδάξῃ διὰ τοῦ θανάτου των τὴν στενοχωρίαν τῆς. Κεφαλαιοῦχοι μάλιστα Ῥωμαῖοι ἀνέλαβον κατ' ἀποκοπὴν τὸ ἀνθρώπινον τοῦτο μακελεῖον, καὶ παρείχον εἰς τὸν ἀρχοντα τοῦτον λαὸν θεάματα.

Ἀνθρώποι κατεβαίνον εἰς τὴν κονίστραν καὶ ἐστράζοντο μὲ ψυχρὸν αἷμα καθ' ὅλην τὴν εἰσόδον τῆς ἡμέρας, ἐν μέσῳ ἑκατὸν χιλιάδων θεατῶν ἢ Ῥώμη τοὺς ἐβλεπεν ἀποθνήσκοντας, καὶ ἐξοφῶναι φωνὰς ἀγαλλιᾶστος. Ἐνίοτε κατὰ τὰς μεταξὺ τῆς μιᾶς πράξεως καὶ τῆς ἄλλης διακοπᾶς, ὅτε ἐπληγῶντο τις